

Priručnik „Učešće javnosti i borba protiv korupcije u prostornom i urbanističkom planiranju“, koji zajedno potpisuju tri udruženja, objašnjava kako građani mogu da se uključe u donošenje odluka u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja, sa ciljem zaštite životne sredine i sprečavanja korupcije.

Regulatorni institut za obnovljivu energiju i životnu sredinu – RERI, A11 – Inicijativa za ekonomska i socijalna prava i kolektiv Ministarstvo prostora sastavili su trodelni priručnik za nevladine organizacije i aktiviste.

„Priručnik obuhvata pravila donošenja odluka u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja i moguće odgovore koje pojedinci, grupe i nevladine organizacije mogu da imaju na kršenje propisa, kako je to predviđeno zakonima i Ustavom Republike Srbije“, konstatuje se u njegovom uvodu.

Prvi deo priručnika objašnjava proces izrade planova prostornog i urbanističkog planiranja, sadržaj planskih akata i procedure učešća javnosti u izradi planova. Važno je naglasiti da se priručnik fokusira na izradu izveštaja o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu. Ovaj dokument nedostaje mnogim projektima koji bi, zdravorazumski posmatrano, morali da ga sadrže – mada to nije uvek i u neskladu sa zakonom. Prvi deo priručnika skreće pažnju i na integrisanje ciljeva održivog razvoja u planske dokumente, nudeći aktivistima pravnu tačku oslonca za ograničenje dugoročno štetnog dejstva projekata čija se implementacija pravda kratkoročnom ekonomskom dobiti.

U drugom delu priručnika „Učešće javnosti i borba protiv korupcije u prostornom i urbanističkom planiranju“ opisani su pravni lekovi i koraci koje građani mogu da preuzmu ukoliko (oslanjajući se, po potrebi, na znanja iz prvog dela) zaključe da je plan izrađen suprotno zakonu ili da im je u postupku izrade i usvajanja plana povređeno neko pravo. Autori su se naročito detaljno posvetili postupku pokretanja inicijative za ocenu zakonitosti planskog akta i ulozi urbanističke inspekcije.

Treći deo priručnika donosi dva priloga koji čitaoce bliže upoznaje sa instrumentima neposredne demokratije, odnosno referendumom, narodnom inicijativom i zborom građana, kao i sa institucijom participativnog foruma kao mehanizmom uspostavljanja kolaborativnog planiranja.

Nekoliko istraživanja sprovedenih u protekle dve godine potvrdilo je utisak da se u Srbiji prostor za učešće građana u prostornom i urbanističkom planiranju smanjuje, dok je potrebe za njim zapravo sve više. To su, primera radi, pokazali i istraživanje „Javnost na distanci, demokratija u krizi“, analiza sprovođenja javnih uvida i usvajanja planova u Beogradu koju su krajem 2021. objavili Centar za kulturnu dekontaminaciju, Polekol, Tačka komunikacije i Nova planska praksa – baza za urbanistička istraživanja i razvoj planiranja, kao i Izveštaj o

učešću građana u procesima urbanističkog planiranja u 2021. godini koji potpisuje kolektiv Ministarstvo prostora.

Po oceni Ministarstva prostora, prilikom izrade i donošenja planova u proseku se iskoristi tek trećina mogućnosti za građansku participaciju koju dozvoljavaju važećim propisi, a građani najmanje učestvuju u fazi donošenja odluka o izradi planova i izradi plana.

Institucije su istovremeno sve zatvorenije, a javnost sve lošije informisana i o zaštiti životne sredine, što, između ostalih nalaza, potvrđuju i Izveštaji iz senke Koalicije 27.

Istraživači su se pred formulisanje priručnika i izbor tema na koje će se fokusirati oslanjali na saznanja iz fokus grupa sa sa aktivistima, neformalnim pokretima i nevladinim organizacijama, a priručnik potpisuju Dragomir Ristanović i Nikola Gagić, piše Mašina.